

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra Práva

Teze diplomové práce

**Zvíře v pojetí nového občanského zákoníku, zák.
č. 89/2012 Sb. a v některých veřejnoprávních zákonech**

Bc. Iva Líznerová

© 2015 ČZU v Praze

Zvíře v pojetí nového občanského zákoníku, zák. č. 89/2012 Sb. a v některých veřejnoprávních zákonech

---

Souhrn

Tato diplomová práce je zaměřena na souhrn právní úpravy týkající se postavení zvířat v českém právním řádu. Nejprve je důležité si vysvětlit obecnou právní úpravu zvířete v Občanském zákoníku 89/2012 Sb., který přinesl velmi důležitou změnu v postavení zvířat v českém právním řádu. Po nastínění nejvýznamnějších předpisů v oblasti postavení zvířat dle Občanského zákoníku jako je chápání pojmu zvířat, jejich nové kategorizování, nabývání a pozbývání vlastnického práva ke zvířatům a postavení zvířat v oblasti povinnosti k náhradě škody, následuje podstatná kapitola zabývající se vymezením chápání zvířete v dalších souvisejících předpisech v českém právním řádu. Velmi důležitou součástí práce je kapitola zabývající se veřejnoprávními předpisy na ochranu zvířat podle zákona o ochraně přírody a krajiny, na ní navazující kapitola týkající se zákona na ochranu zvířat proti týrání, zákona o myslivosti a postavení zvířete v rámci trestního zákoníku. Také se zabývá komparací s Občanským zákoníkem. Šestá kapitola se zabývá zvláštní ochranou vybraných kategorií zvířat v lidské péči. Každá kategorie těchto zvířat má svá vlastní ustanovení a pravidla péče o ně, proto bylo nutné jim věnovat samostatnou kapitolu. Jedná se zejména o hospodářská zvířata, zvířata v zájmovém chovu, zvířata vyžadující zvláštní péči, handicapovaná zvířata, toulavá a opuštěná zvířata a poslední kategorií jsou pokusná zvířata. Závěrem se tato práce zabývá zjištěním povědomí veřejnosti o české právní úpravě ochrany zvířat, a to pomocí dotazníkového šetření a následného rozboru odpovědí.

Klíčová slova: občanský zákoník, zvíře, věc, majetková hodnota, vlastnické právo, ochrana, veřejnoprávní ochrana zvířat

Diplomová práce je zaměřena na celkové shrnutí kompletní právní úpravy ve vztahu ke zvířatům, a to především se změnami, které přinesl nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., s jeho novým pojetím zvířete a také v souvislosti s veřejnoprávní úpravou, týkající se zvířat. Cílem bylo vytvořit nejen shrnutí právní úpravy, ale i shrnutí problémů souvisejících s postavením zvířat v naší společnosti ve vztahu k nové právní úpravě. Dále se práce zabývá i otázkou, zda nemá nová právní úprava postavení zvířat ve společnosti nějaké rezervy a zda nemohou v souvislosti s aplikací nového občanského zákoníku či dalších zákonů nastat případně nějaké problémy.

Tato práce je zpracována tak, aby měl čtenář možnost utvořit si celkový pohled na otázky týkající se zvířat a jejich ochrany v právním řádu České republiky, a to pomocí právních předpisů, které danou problematiku zastřešují.

Vedlejším cílem diplomové práce bylo posouzení informovanosti veřejnosti o problematice týkající se právní úpravy zvířat, a to alespoň u 100 respondentů, provedené prostřednictvím dotazníkového šetření.

V závěru práce je shrnuta problematika, které se tato práce věnuje a zhodnoceno dosažení cíle.

Metodologické prostředky použité při zpracování diplomové práce jsou zastoupeny především v podobě analytických rozborů primárních a sekundárních dat. V rámci teoretické části práce bylo využito kvalitativního výzkumu a sekundárních zdrojů. Při zpracování praktické části bylo pracováno s primárními daty s využitím kvantitativního výzkumu.

První část diplomové práce je zaměřena na historii právní úpravy zvířat v českém právním řádu. Zde je objasněna nutnost změny postavení zvířete v občanském zákoníku, která byla velmi očekávaná. Zrušený občanský zákoník č. 40/1964 Sb., který platil do 31. 12. 2013, definoval zvíře jako věc. Díky této definici bylo velmi těžké majitele „věci“ (v tomto případě zvířat) tvrdě potrestat za to, že jednali se zvířaty podle svého názoru a mínění, při kterém docházelo ke špatnému zacházení se zvířaty a újmě na jejich zdraví nebo životech. Tento koncept vychází ještě z římského práva, které přes svou genialitu nedokázalo reflektovat přístupy, které jsou typické pro naši „moderní“ dobu.

To, že je zvíře živý tvor a ne věc, platí v zákonech evropských zemí už roky. V těch nejvíce vyspělých zemích už desítky let. Od 1. 1. 2014 je tato skutečnost zakotvena i v našem novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., ve kterém je zvíře vyňato z pojmu věci, díky § 494 *„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“* Zdá se skoro zbytečné to takto konkrétně určovat, ale v praxi se ukázala předchozí volnější právní úprava jako velmi nedostačující.

Tato, pro nás nová právní úprava, je výrazem humanizmu, kdy se uznává právní povaha zvířete jako živého tvora nadaného smysly, který tímto vyžaduje speciální přístup a ochranu. Zde nebylo právo nositelem pokroku, ale spíše jen sledovalo změnu ve vnímání společnosti. Nová právní úprava tedy reflektuje to, že zvířata pro nás nejsou jen obyčejná věc. Jsou pro nás i emocionálně mnohem víc.

Druhá část se podrobněji zabývá pojetím zvířete z pohledu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Tato část je rozdělena do několika podkapitol, z důvodu lepší přehlednosti. První podkapitola se zaměřuje na nejzásadnější změnu, kterou občanský zákoník přinesl, a to vyjmutí zvířat z pojmu věci. Také vymezuje novou kategorizaci zvířat občanským zákoníkem. Od tohoto odvěcnění zvířat se pak odvíjí i další právní úprava. V důvodové zprávě k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., je uvedeno: „*Tím se zvíře liší od člověka nadaného nejen smysly, ale především rozumem (§ 19); z toho důvodu má člověk přirozená práva. Nicméně povaha zvířete jako živého tvora justifikuje jeho vyloučení z kategorie věci*“. V druhé větě vyvyšuje občanský zákoník v právním smyslu zvířata nad věci, což považují za odraz moderního principu tzv. dereifikace (odvěcnění) zvířete. Touto větou je ale nepřesouvá z kategorie objektů do kategorie subjektů právních vztahů. Zvířata jsou nadále v pozici objektů právních vztahů, avšak nikoli jako věci v právním smyslu. Dále je vymezena nová kategorizace zvířat, kterou občanský zákoník č. 89/2012 Sb. přináší. Občanský zákoník, pro účely nabývání vlastnického práva, rozděluje zvířata na několik základních kategorií a to na **divoká zvířata** a **chovaná zvířata**. Divoká zvířata chovaná člověkem se dále, z hlediska soukromého práva, rozdělují na dvě podkategorie, a to zvířata **zajatá** a zvířata **zkrocená**.

Druhá podkapitola je zaměřena na nabývání a pozbývání vlastnických práv ke zvířeti. Občanský zákoník sice umožňuje nabytí vlastnického práva ke zvířatům, v podstatě v jakémkoliv případě, kdy je zvíře bez pána, ale na toto soukromoprávní ustanovení je nutné pohlížet v souladu s veřejnoprávními normami. Tyto veřejnoprávní normy stanovují, že zdaleka ne všechna zvířata, která nemají vlastníka, mohou být předmětem vlastnictví. Občanský zákoník dále vymezuje podmínky, za kterých vlastník pozbude svého vlastnického práva. Je tomu tak v případě, že jsou „zprerthány vlastnické vztahy“ chováním zvířete, především se jedná o jeho útěk. Tato situace nastane rozdílně pro zvíře zajaté a zkrocené.

Třetí podkapitola je zaměřena na ztracená zvířata. Je běžné, že se občas nějaké zvíře zatoulá. Nejsou to věci a mají své vlastní pudy, touhy a nutkání, podle kterých pak jednají. V případě, že právní předpis nestanoví jiný režim, použijí se na nález zvířete stejná ustanovení, která se užíjí pro nález věci movité. Podstatou této úpravy je urychlení procesu případného předání nalezeného zvířete novému vlastníkov, především díky zkrácení lhůt. Tato nová úprava může být kritizována z důvodu, že se zkracuje lhůta pro přihlášení se o zvíře původním vlastníkem a urychluje se „osvojení si“ zvířete vlastníkem novým. Dále také občanský zákoník zlepšuje pozici nálezce tím, že nálezce si může, v případě že má o zvíře zájem, zvíře ponechat a nemusí jej již předat obci. Zákon pak stanovuje lhůtu pro osvojení zájmového zvířete na dva měsíce. V případě, že o nalezené zvíře nemáme zájem, odevzdáme ho obci a ta jej může ihned svěřit do péče útulku a pak do péče nového majitele. V případě nezájmu nálezce o zvíře se musí obec postarat o zvíře jako řádný hospodář, dokud se nenajde původní nebo nový vlastník.

Čtvrtá podkapitola se zaměřuje na povinnost k náhradě škody způsobenou zvířetem, ale i způsobenou na zvířeti. Tímto také přináší významné změny v právním řádu. Občanský zákoník určuje, že zodpovědná osoba za škody na majetku, zdraví a životech způsobená zvířetem, je vlastník zvířete. Nebere se v těchto případech ohled na to, zda měl majitel zvíře pod dohledem či nikoliv, a je zodpovědný i v případě, kdy se vlastníkovu zvířete zatoulalo či uprchlo. Dále se neohlíží na to, zda měl či neměl poškozený svůj majetek dostatečně

ochráněný, ani na to, že zvíře způsobilo škodu v době, kdy uprchlo. Dále ukládá povinnost vlastníkovvi zaplatit za způsobenou škodu společně a nerozdílně s osobou, která měla zvíře momentálně v péči. Další významnou změnou byla náhrada škody způsobená na zvířeti. Nově se hradí účelně vynaložené náklady spojené s léčením zraněného zvířete do výše, do jaké by je hradil rozumný chovatel na místě poškozeného. Tato výše může mnohonásobně převýšit cenu zvířete. Majitel má také nově právo na náhradu „ceny zvláštní obliby“. Tímto ustanovením se navrhuje stanovit škůdcovu povinnost k náhradě ceny zvláštní obliby při poškození věci ze svévole nebo škodolibosti.

Třetí část diplomové práce se zabývá pojetím zvířete z pohledu veřejného práva. Veřejné právo se na rozdíl od práva soukromého, které se zaměřuje na zvíře především z pohledu vlastnických vztahů, zaměřuje na ochranu zvířat jako živých tvorů, hodných speciálního přístupu. Na jedné straně tak vymezuje limity výkonu vlastnického práva v rámci soukromoprávního vztahu, ale na druhé straně poskytuje ochranu i těm živočichům, kteří předmětem vlastnictví nejsou, nebo u nichž je vlastnictví rovnou v zásadě vyloučeno. Veřejnoprávní ochrana tak zaujímá důležité místo v problematice právní ochrany zvířat. Veřejnoprávní ochrana je však obsažena v obrovském množství právních norem, proto jsem analyzovala zejména ty zákony, které jsou se soukromým právem provázány nejvíce. Mezi tyto zákony se řadí zákon č. 114/1992 Sb., zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti a zákon č. 40/2009, trestní zákoník.

Právní úprava ochrany volně žijících živočichů má za cíl chránit druhy živočichů vyskytujících se ve volné přírodě a zabránit devastaci jejich přirozeného prostředí. Jedná se tak o ochranu komplexní, kdy nestačí chránit pouze živočichy samotné, ale je nutné chránit i jejich prostředí a to takovým způsobem, aby druhy těchto živočichů přetrvaly i do budoucna. Cílem právní úpravy ochrany zvířat je zajistit zvířatům vhodné životní podmínky a humánní zacházení s nimi. Cíle ochrany zvířat proti týrání jsou zejména etické a morální postoje, které v posledních desetiletích postupně zaznamenaly nevídaný rozmach u široké veřejnosti. Zákon o myslivosti reguluje chov zvěře v zajetí a upravuje pohyb volně pobíhajících zvířat v honitbě. Trestní právo ještě stále považuje zvířata za věci. Zvířata tedy před trestnými činy chrání v rámci ochrany vlastnictví. Typickým příkladem mohu uvést trestný čin poškození cizí věci. Trestní zákoník se také zabývá druhovou ochranou a to tím, že popisuje trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy, a to jak v úmyslné tak i nedbalostní formě zavinění.

Čtvrtá část se zabývá zvláštní ochranou vybraných kategorií zvířat v lidské péči. Těmito kategoriemi jsou hospodářská zvířata, zvířata v zájmovém chovu, zvířata vyžadující zvláštní péči, handicapovaná zvířata, toulavá a opuštěná zvířata a nakonec i pokusná zvířata.

Dále je v práci zhodnocena soukromoprávní úprava v komparaci s veřejnoprávními předpisy, zejména v pojmosloví a jazykově podobných institucích ve vztahu k tomu, kdy se tyto předpisy optimálně doplňují nebo si spíše odporují. Analýzou veřejnoprávních zákonů týkajících se ochrany zvířat bylo zjištěno, že použitá terminologie je nejednotná s terminologií použitou v občanském zákoníku a v některých případech nejasná. Myslím si, že v zájmu zvýšení ochrany zvířat by se do budoucna měla použitá terminologie sjednotit. V rámci

nesjednocené terminologie se soukromoprávní a veřejnoprávní předpisy nedoplňují tak, jak by se při sjednocené terminologii doplňovat mohly.

Vedlejším cílem diplomové práce bylo posouzení informovanosti veřejnosti s problematikou týkající se právní úpravy zvířat. Toto posouzení informovanosti veřejnosti bylo provedeno dotazníkovým šetřením. Míru povědomí veřejnosti o právní úpravě ochrany zvířat považuji za průměrnou, avšak v některých dílčích problematikách je informovanost poněkud nižší, než by po téměř dvou letech platnosti této normy bylo žádoucí.

Díky zkoumaným odpovědím respondentů jsem došla k názoru, že existuje vazba mezi zvýšeným soucitem se zvířaty spolu s chováním zájmového zvířete. Respondenti měli častější sklon soucítit se zvířaty v případě, že sami doma nějaké zvíře chovali. Z odpovědí bylo jasné, že většina respondentů zaznamenala změnu pojetí zvířete v občanském zákoníku, avšak o jak rozsáhlou změnu se jedná a jakých oblastí se dotýká, vědělo podstatně méně respondentů.

S ohledem na zjištěnou celkově průměrnou míru povědomí a znalostí veřejnosti o právní úpravě ochrany zvířat, považuji za důležité nadále působit výchovně na myšlení lidí takovým způsobem, aby chovali úctu k jiným živým tvorům, a také rozšiřovat jejich povědomí o problematice ochrany zvířat. Předpokládám, že čím vyšší bude právní povědomí občanů, tím snáze lze dosáhnout cílů právní úpravy v oblasti ochrany zvířat a přírody jako celku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.
- ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2013, 118 s. ISBN 978-80-7387-607-4.
- KINDL, Milan a Aleš ROZEHNAL. *Nový občanský zákoník: problémy a úskalí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 303 s. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-516-6.
- MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013, 490 s. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9.
- PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: komentář a prováděcí předpisy: 2. aktualiz. a rozšíř. vyd. k 1. 3. 2010*. Praha: Linde, ISBN 78-80-7201-806-2
- RYŠÁVKOVÁ, Veronika. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 304 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5157-3.
- STEJSKAL, Vojtěch (ed.) a Martin LESKOVJAN (ed.). *Člověk a zvíře - v zajetí či v péči?: aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodnář, 2010, 118 s. ISBN 978-80-87146-33-0.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, 301 s. ISBN 978-80-87146-65-1.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÍMA, Alexander. *Zákon o rybářství: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, xi, 154 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-924-1.

Právní předpisy:

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 89/2012, občanský zákoník

Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Důvodová zpráva zákona č. 89/2012, občanský zákoník

Důvodová zpráva k zákonu č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Důvodová zpráva zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči

Vyhláška č. 316/2009, o handicapovaných živočiších

Internetové zdroje:

BRYCHTOVÁ, Šárka a Miloš CHARBUSKÝ. *ÚLOHA SAMOSPRÁVY V ČESKÉ REPUBLICE V OTÁZCE OCHRANY ZÁJMŮVÝCH ZVÍŘAT*. Veřejná správa [online]. 25/2010, ročník XXI: 42 - 57 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/38005/Brychtov%C3%A1%20_%C3%A0lohaSamospr%C3%A1vy_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ČECH, Petr. Náhrada škody dle nového občanského zákoníku. *Legal News* [online]. 2013, 2015-10-16, **2013**, s. 1-2 [cit. 2015-10-16]. Dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nahrada-skody-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku.pdf>

Informační bulletin č. 4/2015, Státní veterinární správy, 68 s. [online]. 2015 [cit. 2015-10-19]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/svs/portal/dokumenty-a-publikace/prehled-podle-let/x2015/>

MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako objekt právních vztahů*. Dny práva [online]. 2010, 2015-05-01, **2010**, s. 1-13 [cit. 2015-05-01]. Brno: Masarykova univerzita, 1. Vydání, Dostupný z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_\(4342\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_(4342).pdf)